

detéről szóló, majd a rovásírásról beszámoló vázlatok, a magyar nyelv rokonságát bemutató, majd a magyar nyelv kultúrtörténetét átívelő cikkek. A könyv megnyerő kitérőt tesz a *Zenei anyanyelvünk* felé is, majd a többnyelvűség, az asszimiláció, valamint a nyelvi jogok kérdésköreit tárgyaló fejezetekkel zárul ez a kompakt, gyors tájékozódást elősegítő könyvecske.

A második kötet a Vajdaság magyarságát járja körbe. Az statisztikai adatokkal induló érdekes összeállítás a nyelvi jogokat és a Délvidéken élő magyarok kulturális lehetőségei (nyelvművelés, kétnyelvűség, családi nyelvhasználatok) elemzése után jut el a magyar vonatkozású épített örökség számbavételezéséig, és, jóllehet, hogy csökkenő létszámú kisebbségről ír, a könyv olyan közösséget ír le, amely teljességében igyekszik megélni kultúráját, a nem egyszer megszorító (többségiek által kezdeményezett...), kulturális önazonosság felvállalását megnehezítő rendelkezések ellenére. A gazdag összeállítást Beretka Katinka, Farkas Zsuzsa, Hódi Éva, Hódi Sándor, Németh Daniél, Pomogáts Béla, Pomozi Péter és Silling István jegyzik.

A harmadik, a Székelyföldet ismertető könyv ugyancsak tartalmaz részletes analíziseket, „helyzetjelen-

téseket” erről a komplex régióról. Így a Péntek János által jegyzett *Székelyföld nyelvi képe* című fejezet alapos tájékoztatást nyújt a vidék különleges nyelvjárásairól, a kétnyelvűségről, a szórványosodásról, Pomogáts Béla hangulatos ízelítőt közöl Tamásiról és Nyirőről, Pozsony Ferenc tanulmányos összesítőt készít a székely népköltészetéről, Gazda Enikő a székely tárgyi kultúra különlegességeiből válogat. A „kívülállókat” és a székely kultúrát megélőket egyaránt célzó kötet Izsák Balázs kultúrpolitikai jellegű cikkével zárul, amely a kulturális autonómia identitásmegeőrző szerepéről értekezik tömören – olyan tényezőről, amelyet a román politika szeparatizmusként értékelt, míg a gondolat megelőli leginkább a kulturális identitás megerősítésének eszközeként tekintenek erre az önrendelkezési formára.

Összesítésként kijelenthetjük, hogy ez a három kötet hasznos összefoglalója a magyar nyelv és kultúra régióinak, különleges eleme a kulturális tudományokat népszerűsítő kiadványoknak. Ismételten rávilágít az anyaország és a „leszakadt részek” közti kulturális, intézményes vagy informális hidak kiépítésének, megtartásának fontosságára. Tájékoztató, de tájékozódnia is segít.

Péter Árpád

MI MŰLIK AZ ÉKEZETEKEN?

Nagy L. János (szerk.): *Harminc év a magyar helyesírásért*

■ Idén, 2018-ban immár 30. alkalommal került megrendezésre az Implom József Középiskolai Helyesírási Verseny Kárpát-medencei döntője a gyulai Erkel Ferenc Gimnázium szervezésében. Ahogy Görgényi Ernő is megfogalmazza a kötet előszavában, a verseny résztvevőinek köre év-

ről évre szélesedett: „A kezdeményezést még 1988-ban indították, 1989-ben már három megyéből érkeztek diákok, 1991-ben kilenc megye és Budapest küldte el a legjobbjait Gyulára, s a verseny 1991-től Kárpát-medenceivé vált.” A rendezvény 1992-ben vette fel a gyulai születésű filológus

gus és tanár, Implom József nevét. 2006-ban Implom József-díjat is alapítottak, amelyet olyan nyelvész-kutatók, tanárok, szerkesztők kaphatnak meg, akik jelentős eredményeket értek el a magyar helyesírás terén, és előadással, szervezéssel hozzájárultak a versenyhez és a szakmai továbbképzésekhez.

A 30. évforduló alkalmából megjelent kötet szövegei – bár mindegyikük kapcsolható valamilyen helyesírási kérdéshez – három részre tagolódnak. Az első részben két Implom-díjas szerző előadását olvashatjuk, a másodikban a helyesírással kapcsolatos kutatásokat, végül pedig olyan nyelvtudományi témájú szövegeket, amelyek csak érintik a helyesírás témáját.

Egy kívülállónak egyszerűnek tűnhet: van egy helyesírási szabályzatunk, és ehhez alkalmazkodva kell(e)nünk. Azonban a kész szabályzat mögött is sokkal több megoldandó probléma, kérdés merül fel, mint amit gondolnánk a szabályzat részletes kidolgozottságából kifolyólag. Deme László azt részletezi írásában, hogy milyen hosszú folyamat áll a szabályzat mai formája mögött, hiszen a középkorban még a latin nyelven való írás dominál, az első normatörvények csak a 16. század végén jelentek meg. A több évszázad törekvéseinek eredményeképp 1832-ben született meg az első helyesírási szabályzat a Magyar Tudományos Társaság munkájaként. Ehhez képest a környezetünk változásából kifolyólag ma már más jellegű problémák merülnek fel a helyesírással kapcsolatosan.

A digitális írásbeliség elterjedése következtében létrejött csetnyelvet a helyesírás elsajátítása szempontjából sokan problémának tartják, azonban Antalné Szabó Ágnes nem az újabb nyelvi formák kerülésében, hanem a kódváltásban látja a megoldást: „A digitális írásbeliség elterjedésével igen népszerűvé váltak a kommunikációnak a különféle írásbeli formái. A tanulók megfelelő szintű kritikai gondolkodás birtokában képesek kü-

lönöző típusú szövegek helyesírási sajátosságait felismerni, az újabb íráskódokat értelmezni, valamint saját írástevékenységükben a különféle írott és írott-beszélt nyelvi szövegekben a helyesírási kódváltásra.”

A helyesírási szabályzat részletes útmutatót kínál, ennek ellenére mégis nehézségekbe ütközünk az alkalmazásakor például az egybe- és különírás szabályai vagy a kötőszók és írásjelek használata kapcsán, amelyekről Keszler Borbála és V. Raisz Rózsa ír részletesebben a kötetben. Petőfi S. János azt hangsúlyozza, hogy nemcsak a helyesírási szabályok betartásával érdemes foglalkozni, hanem a funkcionális megsértésével is. Az ő szavaival élve: „Ez utóbbiak közé sorolhatók például az úgynevezett »költői szabadság« jegyében létrehozott művekben vagy reklámszövegekben található szabálysértések, hogy itt csak a két legismertebb módot említsem...”

Helyesírási versenyről lévén szó igen aktuális téma a szabályzat változása, hiszen 2015-ben látott napvilágot *A magyar helyesírási szabályzat* 12. kiadása. Tóth Etelka arra világít rá, hogy az új szabályzat szükségszerű a nyelvi változások következtében. Kiemeli a 12. kiadás legfőbb változásait, illetve részletezi az új kiadás kínálta választási lehetőségeket is.

A helyesírás elsajátításának nehézségét a nyelvi környezet egyértelműen befolyásolja, e kapcsán szükséges beszélni a kétnyelvű környezetről is. A határon túli fiataloknak nemcsak a kétnyelvű környezet léte okoz nehézséget a helyesírási szabályok elsajátításában, hanem az érintett országok nyelvpolitikája is. Szlovákiában a nemzetállam elve uralkodik, ennek következményeként a magyar nyelv használata visszaszorul, szűkebb beszédhelyezethez kötött. Az oktatáson kívül a magyar kulturális élet nyújthatna lehetőséget az anyanyelvhasználatra, azonban ezeket az eredményeket a szlovák állam nem támogatja. Vajdaságban egyre kevesebb

diák választ magyar tannyelvű középiskolát, emellett további nehézség, hogy bizonyos szakmai tárgyakat magyar tannyelvű iskolában is szerb nyelven kénytelenek tanulni a diákok. Péntek János arról számol be, hogy bár az Implom József Helyesírási Versenynek rendszeresen vannak erdélyi résztvevői is, mégis azt tapasztaljuk, hogy rosszabb a határon túli fiatalok helyesírása a magyarországi fiatalokkal szemben. Ennek okai részben a korlátozott nyelvhasználatban keresendők, részben pedig az anyanyelvi oktatásban. Péntek János az oktatás javításában és az attitűd változásában látja a nehézségek megoldását: „Az adott nyelvi környezetben alapvetően változtatni nem lehet. Változtatni lehet viszont a helyesírás iskolai tanításán. [...] Az attitűdnek is meg kellene változnia, amely – noha a közösség léte, jövője szempontjából legfontosabbnak az anyanyelvűséget tekinti – nem tulajdonít kellő jelentőséget magának az

anyanyelvnek, a nyelvhasználatnak, az írás pontosságának és fegyelmezettségének. A nemzet nyelvi és kulturális egységének megteremtése és fenntartása nem a szavakon, nem a politikai nyilatkozatokon múlik, hanem pl. az ékezeteken, amely lehull vagy nem hull le nevünkről, a beszélnélküliségen, szóval a nyelvhasználat közös gyakorlatán.”

Láthatjuk, hogy a helyesírás az idő múlásával aktuális téma marad, hiszen van igény az egységes írásra. Ennek fenntartása, változtatása kapcsán mindig felmerülnek bizonyos nehézségek környezetünk változásából kifolyólag, azonban a megoldásokat is ezen változásokhoz mérten kell megkeresni. A helyesírási versenyek fontossága abban áll, hogy a kedvezőtlen körülmények mellett is hozzájárul a fiatalok helyesírási képességeinek kialakításához, fejlesztéséhez, illetve az ehhez való igénynek a fenntartásához.

Lakatos Aliz

A KÁDÁR-KORSZAK SZÜRKE (AGRÁR)EMINENCIÁSA

Papp István: *Fehér Lajos. Egy népi kommunista politikus pályaképe*

■ A magyarországi államszocializmus története gazdag változatos életutakban. Egy ilyen, pályafutása során gazdag fordulatokat megélt főszereplő Fehér Lajos (1917–1981) is, aki az 1945–1989 között regnáló rendszer egyik kevésbé ismert, ám fontos politikusa volt.

Az Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára munkatársának, Papp Istvánnak a legújabb kötete politikatörténelmi életrajz. A könyvben a fentebb említett Fehér Lajos politikus, újságírói, a katonai szervekkel

kapcsolatos és agárelméleti munkásságát tárta fel és elemezte a szerző. Témaválasztása egyenesen következett korábbi munkásságából, mivel a népi mozgalom és ezen belül a NÉKOSZ előzményeinek a történetével foglalkozik/foglalkozott. Fehér pedig igen korán közel került a népi eszmevilághoz, és csak egyetemi kommunista szobatársai hatására csatlakozott inkább a Kommunisták Magyarországi Pártjához. Papp István tízéves kutatása során a lehető legtöbb forrást felkutatta, még a vidéki